

เทคนิคการแพทย์ชุมชน ในบริบทของสงขลานครินทร์ (Episode 1)

ยุทธนา เฟื่องแจ่ม, จิตาภา เชศเคย์, อีรภมร เฟื่องสกุล, ดารินต์ณัฐ บัวทอง, ณัฐดา ตันวงศ์,
ธเนตร ประจันตะเสน, ณัฏฐาภรณ์ ณ นคร, ปิยะวุฒิ แสงผล, สุธิชา จันทะ, พัทธราดี พระยาโล
อาจารย์ประจำคณะเทคนิคการแพทย์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ม.อ.) มีวิสัยทัศน์คือ เป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำในระดับภูมิภาคเอเชีย ทำหน้าที่ผลิตบัณฑิต บริการวิชาการ และทำนุบำรุงวัฒนธรรม โดยมีการวิจัยเป็นฐาน ม.อ. ได้ตั้งเป้าหมายในการบริหารจัดการภายใต้นโยบาย "ม.อ. เพื่อชุมชนแห่งการเรียนรู้" โดยมุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนขึ้น และกลายเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) อย่างแท้จริง

ค่านิยมของมหาวิทยาลัย

Explore: ค้นหาและเรียนรู้ความหลากหลายของพื้นที่ ผู้คนและวัฒนธรรม

Commit: มุ่งมั่นสร้างความสำเร็จ เพื่อตนเองและสังคม

Discover: ค้นพบศักยภาพตัวเอง และนำศักยภาพนั้นทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม

โดยมีวัตถุประสงค์ตามวิสัยทัศน์และนโยบาย ม.อ. เพื่อชุมชนแห่งการเรียนรู้คือ

1. เพื่อหา “แนวทางในการพัฒนาชุมชนให้กลายเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้” ภายใต้ความร่วมมือระหว่างชุมชนและมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
2. เสริมสร้างการเกิด "พันธมิตร" ระหว่างมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์กับชุมชน/สังคมภายนอก
3. เสริมสร้าง "เครือข่ายความร่วมมือเพื่อสังคม" กับหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งศิษย์เก่า

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานของ ม.อ.

1. มอบหมายหน่วยงานหรือแต่งตั้งคณะทำงาน (ทีมหลัก) พิจารณาชุมชนเป้าหมาย โดยรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่ในฐานข้อมูล และ/หรือทำการลงชุมชนเพื่อพูดคุยถึงความต้องการ รวบรวมข้อมูลชุมชน (ระยะเวลา 3 เดือน)
2. ทีมหลักนำข้อมูลและหัวข้อความต้องการของชุมชนมาพูดคุยภายในกลุ่ม
3. จัดตั้งกลุ่มผู้ทำงานย่อยประกอบด้วย
 - กลุ่มคิดเนื้อหา
 - กลุ่มความเชี่ยวชาญสร้างให้เกิดการเรียนรู้
 - กลุ่มความเชี่ยวชาญในการทำ KM/Sharing
4. การทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มย่อยเพื่อสร้างแนวทางและรูปแบบในการลงให้ความรู้ การทำ KM และกระตุ้นให้เกิด Sharing ในชุมชน (ระยะเวลา 3 เดือน)
5. นำแนวทางที่ได้ไปปฏิบัติในชุมชนโดยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรืออาสาสมัครต่าง ๆ รวมทั้งนักศึกษาจากหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยเข้าร่วมกิจกรรม (ระยะเวลา 6-12 เดือน)

6. แสวงหาเครือข่ายในการทำกิจกรรมจากหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งศิษย์เก่า
7. ติดตามประเมินผลเป็นระยะ ๆ รวมถึงปรับเปลี่ยนแผนต่าง ๆ ตามความเหมาะสม เพื่อให้ชุมชนเป็น Learning Organization มากขึ้นและยั่งยืน (ระยะเวลา 6-12 เดือน)
8. ขยายผลไปยังชุมชนอื่น ๆ ในแต่ละวิทยาเขต เพื่อสร้างเครือข่ายของ Learning Organization ในภาคใต้

วิชาเทคนิคการแพทย์ชุมชน คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

สภาเทคนิคการแพทย์ ได้กำหนดให้หลักสูตรเทคนิคการแพทย์ทุกสถาบันผลิตนักเทคนิคการแพทย์ ต้องมีการเรียนการสอนวิชาเทคนิคการแพทย์ชุมชนขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักศึกษาเทคนิคการแพทย์ได้เรียนรู้บทบาทของเทคนิคการแพทย์ในการบริการสุขภาพในชุมชน ออกสำรวจสุขภาพอนามัยและสภาพแวดล้อม และวางแผนให้บริการทางเทคนิคการแพทย์แก่ชุมชน พัฒนาชุมชนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย เกิดความร่วมมือระหว่างชุมชน โดยมีตัวชี้วัดความสำเร็จและเป้าหมายคือ

- นักศึกษาทำแผนที่เดินดินได้
- นักศึกษาสามารถนำเสนอแผนการจัดทำกิจกรรมการตรวจสุขภาพของคนในชุมชนได้
- นักศึกษาได้ออกบริการสุขภาพแก่ประชาชนในชุมชนเป้าหมาย
- นักศึกษาสามารถสรุปผลการออกบริการสุขภาพเพื่อวางแผนการออกชุมชนในปีถัดไป
- ประเมินผลการศึกษาโดยคณาจารย์

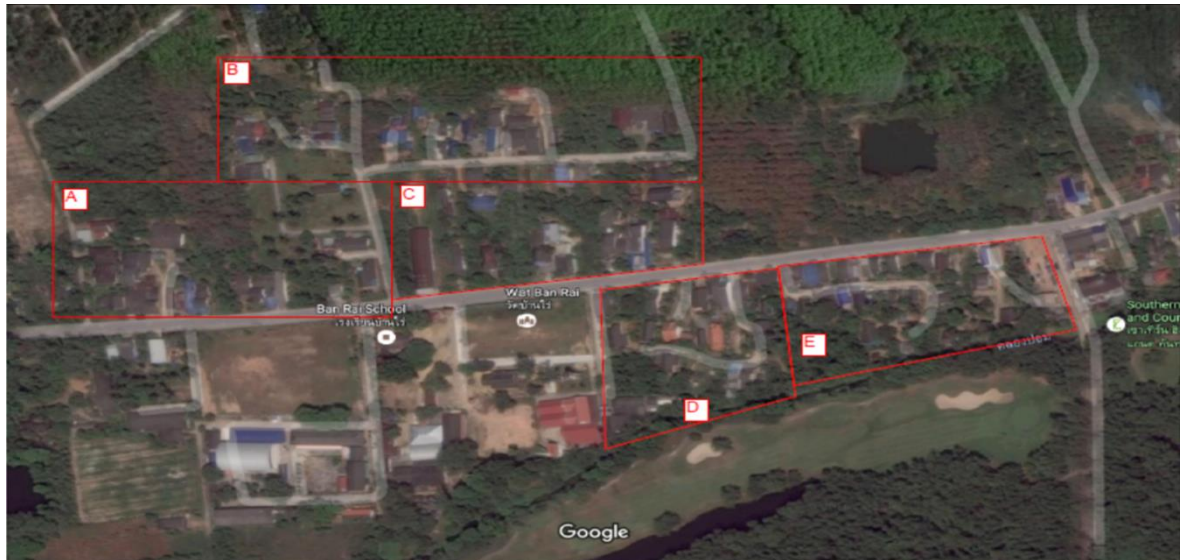
แผนการดำเนินการ

1. แนะนำบทนำเกี่ยวกับรายวิชา ชี้แจงเกี่ยวกับการเรียนการสอน การพัฒนาชุมชนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ : นโยบายมหาวิทยาลัย กระบวนการเรียนการสอนแบบ transformative education และตัวอย่างการลงชุมชนของนักศึกษาคณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยต่างๆ โดยอาจารย์ประสานงาน
2. บรรยายพื้นฐานความรู้ และวัตถุประสงค์ของเวชศาสตร์ชุมชน/เทคนิคการออกชุมชนความหมายของชุมชน และการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม, วิธีการศึกษาวิถีชุมชนด้วยเครื่องมือชนิดต่างๆ และการประเมินผลข้อมูลวิถีชุมชน
3. บรรยายบทบาทของนักเทคนิคการแพทย์ต่อปัญหาสุขภาพของชุมชน,ระบบสุขภาพและกระบวนการจัดการสุขภาพในชุมชน
4. ออกแบบแบบสอบถามลงพื้นที่เดินดิน โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วย โดยการใช้ Application ที่ชื่อ App "Epicollect 5" ตัวอย่างการทำแผนที่เดินดิน
5. นักศึกษาฝึกปฏิบัติการทำแบบสอบถามลงพื้นที่เดินดิน โดยใช้ App "Epicollect 5"
6. ลงพื้นที่ครั้งที่ 1 ทำแผนที่เดินดิน
7. ลงพื้นที่ครั้งที่ 2 กิจกรรมการตรวจคัดกรองเบาหวาน ไขมัน โครโคไล (strip test) และให้ความรู้สุขภาพแก่ชุมชน
8. กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตัวเอง (Active learning) “เทคนิคการแพทย์กับการพัฒนาสุขภาพของชุมชน” และการวางแผนออกชุมชนในอนาคต
9. นำเสนอสรุปโครงการ และนำเสนอแผนการออกชุมชนในอนาคต

ผลที่ได้รับจากการเรียนรายวิชานี้

1. นักศึกษาเข้าใจและสามารถปฏิบัติงานได้ตามบทบาทของเทคนิคการแพทย์
2. นักศึกษาสามารถออกพื้นที่ให้บริการตรวจสุขภาพแก่ชุมชน โดยปฏิบัติตามขั้นตอนที่เหมาะสม ตามมาตรฐานวิชาชีพเทคนิคการแพทย์
3. พัฒนาชุมชนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย เกิดความร่วมมือกันระหว่างชุมชน
4. นักศึกษาได้เห็นและตระหนักถึงบทบาทของนักเทคนิคการแพทย์ต่อชุมชน ที่มีใช้ปฏิบัติหน้าที่ในหอปฏิบัติการของโรงพยาบาลเท่านั้น

ตัวอย่างการกำหนดพื้นที่เป้าหมายในการทำแผนที่เดินดิน

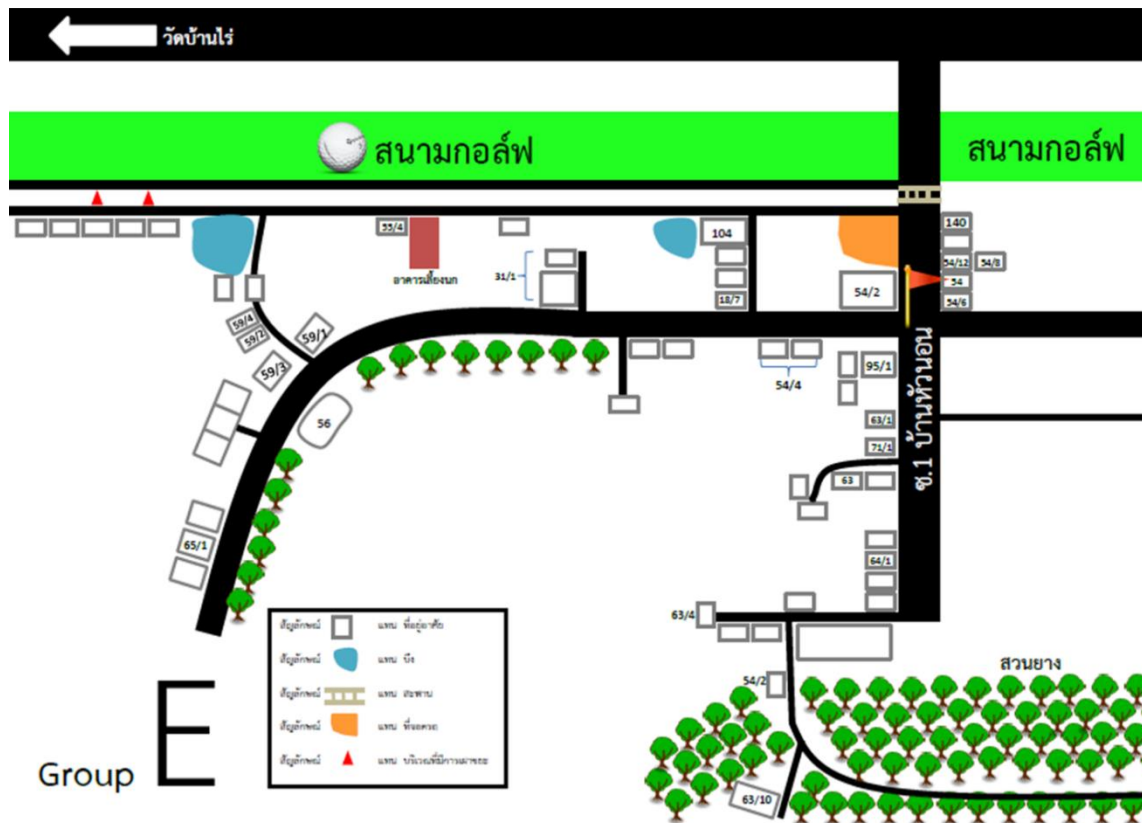

นักศึกษาจะถูกแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มตามแผนที่ (กลุ่ม A, B, C, D, และ E ตามลำดับ) แล้วเดินสำรวจชุมชนโดยใช้ อสม. เป็นผู้นำ ทำการสำรวจสุขภาพโดยใช้แบบสอบถามจากนั้นนำมาทำแผนที่เดินดินดังตัวอย่างกลุ่ม B และ E ข้างล่าง ใน การนี้ นักศึกษาจะได้เรียนรู้ที่จะพูดคุย ปฏิสัมพันธ์กับชาวบ้านในชุมชน รวมถึงได้เข้าใจถึงปัญหาของชุมชนในพื้นที่ท้องถิ่นที่ เราอยู่อาศัย ผู้คนรวมถึงวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

กลุ่ม B

กลุ่ม E

ตัวอย่างภาพกิจกรรมในการตรวจสอบสภาพแก่ชุมชน

นักศึกษาจะมีการวางแผน แบ่งเป็นฝ่ายต่างๆ เพื่อทำหน้าที่ในวันทีออกบริการตรวจสอบสภาพให้กับชาวบ้านในชุมชน ในการนี้นักศึกษาจะได้เรียนรู้ที่จะวางแผน และแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่อาจจะเกิดขึ้น ซึ่งทักษะเหล่านี้อาจจะหาไม่ได้จากการเรียนในห้องเรียน

ตัวอย่างใบแจ้งผลการตรวจสุขภาพ

No.

ใบแจ้งผลการตรวจสุขภาพ

“เทคนิคการแพทย์สงขลานครินทร์ บริการตรวจคัดกรองโรคเบาหวาน ไขมัน และให้ความรู้แก่ประชาชน”

วันศุกร์ที่ 23 กันยายน 2559 ณ วัดบ้านไร่ หมู่ 10 ตำบลบ้านพรุ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ชื่อ-สกุล _____ อายุ _____ ปี

โรคประจำตัว _____

ส่วนสูง _____ cm. น้ำหนัก _____ kg. รอบเอว _____ cm.

BMI _____ kg/m² BP _____ mmHg

ระดับคอเลสเตอรอล _____ mg/dL ระดับน้ำตาล _____ mg/dL

➤ **การแปลผลดัชนีมวลกาย (BMI) กับภาวะอ้วน**

BMI	ภาวะอ้วน	ข้อควรระวัง/ข้อควรปฏิบัติ
☐ น้อยกว่า 18.5	ค่อนข้างผอม	ควรระวังภาวะผอมเกินไป เสี่ยงต่อการขาดสารอาหาร
☐ 18.50-22.99	น้ำหนักปกติ	ควรรักษาระดับน้ำหนักตัวให้อยู่ระดับนี้
☐ 23.00-24.99	อวบห้วน	ควรเริ่มระวังอย่าให้น้ำหนักเพิ่มขึ้นอีก
☐ 25.00-27.49	เริ่มมีภาวะอ้วน	ควรมีมาตรฐานการควบคุมน้ำหนักตนเอง
☐ 27.50-29.99	มีภาวะอ้วน	ควรจริงจังในการควบคุมน้ำหนักตัว
☐ 30.00-32.49	เริ่มอ้วนชัดเจน	เสี่ยงเป็นโรคที่แฝงมากับความอ้วน ต้องควบคุม/ลดน้ำหนักลง
☐ 32.50-34.49	อ้วนชัดเจน	เสี่ยงเป็นโรคภัยแรงที่เกิดจากความอ้วนสูง ต้องควบคุม/ลดน้ำหนักจริงจัง
☐ มากกว่า 35	อ้วนชัดเจนมาก	เป็นโรคภัยแรงที่เกิดจากความอ้วน จำเป็นต้องลดน้ำหนักเพื่อลดโรคเรื้อรัง

➤ **การแปลผลระดับน้ำตาล**

ระดับน้ำตาล (ไม่อดอาหาร)	การแปลผล	ระดับน้ำตาล (งดอาหาร)	การแปลผล
☐ น้อยกว่า 140 mg/dL	ปกติ	☐ น้อยกว่า 100 mg/dL	ปกติ
☐ 140 – 199 mg/dL	เสี่ยง	☐ 100 – 125 mg/dL	เสี่ยง
☐ มากกว่าเท่ากับ 200 mg/dL	รับพบแพทย์	☐ มากกว่า 126 mg/dL	สงสัยเป็นโรคเบาหวาน

➤ **การแปลผลระดับคอเลสเตอรอล**

ระดับคอเลสเตอรอล	การแปลผล
☐ น้อยกว่า 200 mg/dL	ปกติ
☐ 201 – 240 mg/dL	สูงปานกลาง
☐ มากกว่า 241 mg/dL	สูง

นักศึกษาจะเป็นผู้ออกแบบใบแจ้งผลการตรวจสุขภาพ เพื่อให้สามารถรายงานผลการทดสอบให้กับชาวบ้านได้อย่างครอบคลุมและเกิดประโยชน์สูงสุด ในการนี้นักศึกษาจะได้นำความรู้พื้นฐานทางเทคนิคการแพทย์ที่เรียนรู้ในห้องเรียนมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง เป็นการนำศักยภาพที่มีอยู่ในตนเองออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อส่วนรวม

เอกสารอ้างอิง

1. B.S. Medical Technology: Overall Program Description. [Internet]. USA: The College of Brockport [cited 2015 Dec]. Available from: <http://www.brockport.edu/biology/undergraduate/medtechmajor.html>
2. Medical Laboratory Science Program overview [Internet]. USA: Department of Laboratory Medicine, University of Washington. [cited 2015 Dec]. Available from: <http://depts.washington.edu/labweb/Education/MedTech/index.htm>
3. Singapore Polytechnic [Internet]. Singapore: Diploma in Biomedical Science (DBS) JAE Code: S98. [cited 2015 Dec 12]. Available from: <http://www.sp.edu.sg/wps/portal/vp-spws/schcls.cse.ftdip.biomedicalscience>
4. Temasek Polytechnic [Internet]. Singapore: Diploma in Biomedical Science (T27). [cited 2015 Dec 12]. Available from: <http://www.tp.edu.sg/schools/asc/biomedical-science-t27#tab1>

5. European Association for Professions in Biomedical Science. Policy on education for Biomedical Science [document on the internet]. [cited 2015 Dec] Available from: http://epbs.net/images/pdf/publications/epbs_policy_papers/epbs_policy_statment_education_09.pdf
6. Bachelor of Health Science - BHSC –2016[Internet].Australia: Charls Darwin University [cited 2015 Dec].Available from:<http://course-finder.cdu.edu.au/bachelor-medical-laboratory-science-bmlsc-2016>
7. Bachelor of Medical Laboratory Science [Internet]. Australia: Queensland University of Technology [cited 2015 Dec]. Available from: <https://www.qut.edu.au/study/courses/bachelor-of-medical-laboratory-science>
8. Prince Mahidol Award Conference 2014. Transformative learning for the Health Equity. Bangkok: Health Systems Research Institute; 2014.
9. Proactive Roles of Medical Technologists in Health Promotion-PMAC2014 [cited 2016 Jan]. Available from: <https://www.youtube.com/watch?v=RY8oaltJ-4s>

ติดต่อข้อมูลเพิ่มเติม

ผศ.ดร. ยุทธนา เพ็งแจ่ม

อาจารย์ประจำคณะเทคนิคการแพทย์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Email yutthana.p@psu.ac.th

Mobile 090-967-1352